

20 July 86

ENTRE LA VIDA I L'ESCOLA

Jo portava ~~en~~ als ulls i ~~en~~ al cor altres paisatges, altra gent i altres pobles. El canvi de ressiència segà de colp una etapa molt entrançable de la meua vida, de la meua joventut. Jo venia d'Ortells ~~(Els Ports)~~ on havia estat cinc anys, ~~1926-1930~~, Ortells era llavors un poblet de 250 habitants i 14 xiquets a l'escola, situat a la dreta del riu Bergantes en la carretera de Forcall a Sorita. Feia anys que ~~jo~~ anava rodant pel món i l'arribada a Ortells fón com el tornar a casa després d'una llarga absència. Allí vaig conviure amb unes gents bones i senzilles que van deixar-me un agradós record a flor de pell, vaig conèixer uns poblets de vida dura i callada, vaig petjar camins, barrancades i montanyes i l'esguard va emirallar-se amb uns paisatges d'aspres roquerams, boscs ombrosos quallats de vida i silencis, masos voltats de soletats i un cel blau i net ple de clarors, passajat per núvols de naçre; ~~llavors~~ açò va inspirar-me un seguit de versos que ~~va~~ ^{van} aparèixer en el meu primer llibre de poemes.

Tot ~~com~~ desaparegué de sobte quan a començos del 1931 vaig traslladar-me a Sant Joan de Moró, ~~(Vilafamés)~~ a la Plana Baixa. Moró era una altra cosa, oficialment una aldea agregada a Vilafamés, que a hores d'ara, incomprensiblement, encara ho és; una aldea que tenia i ara encara ^{de} més totes les ventatges d'un poble econòmicament fort i ben comunicat amb la capital. I per a demostrar la seua importància, en la recent Guia del còdig postal d'Espanya, del Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions, de 1986, a Sant Joan de Moró se li dona tractament d'identitat pròpia amb el número 12130. Però anem a lo nostre, la memòria ens ha despertat els records dels anys 30 i en un escenari molt diferent. A Moró hi havia una altra forma de vida, perquè la situació econòmica era més segura que a Ortells. El canvi es mostrava a ple sol, les cases i les voravies eren senyal ^{d'un} de benestar que no es podia anagar.

Jo vaig ficar-me a l'escola, que desseguida s'omplí de xiquets, i tinc que confessar, que aquestos alumnes eren d'altra classe, més espavilats perquè estaven més en contacte amb la civilització, vullc dir que aquestos xiquets havien vist i gojat de coses que desconeixien els de la montanya. ~~Hi~~ havien vist la mar i els vaixells, el tren,

els carrers, les places, els gran edificis, els cridaners aparadpr
dels comersos, ^{d'una gran ciutat,} els mercat i la fira de la Magdalena o de Tots Sants,
i tot plegat això és cultura.

El terreny estava ~~mensx~~ adobat, amb unq alumnes així es podien
fer moltes coses. ~~una~~ al tornar jo ~~maxlx~~ el 1932 de
l'Escola d'Estiu de Barcelona, on havia conegut i tractat ~~ella~~ els com-
parys que practicaven en les seues escoles la Tècnica Freinet, vaig en-
tussiasmar-me i començarem a treballar amb ella amb un afany de col.la-
boració per part del alumnes, que tot anà sobre rodes. Vam començar a
~~traballar~~ publicar el quadern escolar SEMBRA, redactat, il.lustrat i
imprés ^{per} ~~se~~ ells, iniciarem una col.lecció literària i finalment conse-
guirem finir el Llibre de Lectura Escolar. Pedagògicament estava molt
satisfet a més havia conseguit que moltes de les redaccions foren es-
crites en valencià, el que no es feia a cap escola.

La meua vida a Sant Joan de Moró tenia com eix l'escola. Fora d'e-
lla, l'amistat més noble i lleial fón la del metge Don José, que tots
els matins, quan eixia a fer la visita als malalts, coincidia sempre
amb l'hora de l'esplai i feiem una entretinguda xerrada. Al finir la
classe de la vesprada mamprenia un passeig pels camps de garroferes
retornant pel camí del cementiri. Aquest passeig era com un sedant
als nervis de la classe. Caminava sol però sentia sempre amb mi la
amorosa ~~na~~ companyia de la natura amb el seu remorós silenci. Si a la
Primavera caminava de cara a l'oreig que refrescava el cos i el pensa-
ment, a l'Hivern cercava el camí solejat, i, invariablement totes les
vesprades el meu caminar acabava a casa del ferrer, llavors al final
del poble; allí tenia sempre una cadira i una conversa ~~na~~ entre espur-
nes de foc, mentre el roent ferro era batut a colps de mall sobre l'en-
clusa fins ser transformat amb una ferradura.

I així un dia i un altre, sense monotenia, puix la classe escolar
té moltes amenitats que disfrutar si un sent l'ensenyança com un plaer
i no com un càstig. Quines estones més entretingudes vaig passar amb
els alumnes, al finir la classe, ^{gran} es quedaven a treballar amb la im-
prenta escolar. Era un goig vore com aquelles senzilles redaccions
anaven transformant-se en els componedors en futurs renglons, com ~~xiu~~
s'imprentaven les il.lustracions a color i com poc a poc, quartella
darrere quartella s'anaven amuntegant les pàgines per al quadern del

mes. Llavors jo m'imatginava el goig de Gutemberg al davant ~~del~~ ^{del} ~~primer~~ ^{primers} fulls impresos amb lletres soltes. No és una comparació sino un record.

Si la impremta i l'escola m'ocupaven tot el dia, la nit la dedicava a la lectura. La Revista de Pedagogia, que dirigia Lorenzo Luzuriaga i ^{on} col.laboraven els pedagogs i els intel.lectuals procedents de la Institució Lliure d'Ensenyança. el Butlletí dels Mestres de la ~~E~~ Conselleria d'Educació de Catalunya i els llibres professionals ~~de~~ la literatura d'esplai d'aquells anys la devorava en el silenci de la nit. També aquestes hores les dedicava a les meues col.laboracions i als meus versos. Però la lectura ha segut la passió de la meua vida.

En la casa del mestre, que era la meua, dalt de l'escola, que era on dormia, després de sopar obria un llibre i presoner de les seues ~~seues~~ pàgines perdia la noció del temps i de les hores, llegia i llegia immers en aquell silenci que em drogava, quan de sobte sentia obrir una porta i la veu d'un veí que cridava a l'haca a l'enganxar-la al carro, parava la lectura i tornant a la realitat mirava el rellotge: ! Les quatre de la matinada! ~~Depressa i corrent~~ Depressa i corrent al llit quan la claror de l'alba esborrava les ~~negres~~ negrors de la nit, quan faltaven poques hores per a sentir els crits dels primers xiquets que jugaven esperant que s'obriera l'escola.

ENRIC SOLER GODES